

Відгук

**офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора
Чернухи Надії Миколаївни на дисертаційне дослідження
Лю Сюнь на тему «Соціальне виховання студентів університету
засобами дизайнерської діяльності», подане на здобуття наукового
ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – освітні, педагогічні
науки (13.00.07 – теорія та методика виховання)**

Сучасні глобалізаційні виклики й активізація євроінтеграційних процесів в Україні передбачають пошук вирішення проблем, спрямованих на створення умов для становлення особистості, здатної успішно досягати суспільно-важливих цілей. В освітньому просторі сучасних закладів вищої освіти соціально-виховна діяльність студентів є однією із важливих складових у системі освіти в цілому. Пріоритетом є не лише орієнтація на розвиток особистості загалом, а й на формування конкурентоспроможного фахівця завдяки його долучення до різних видів позанавчальної діяльності, зокрема, дизайнерської діяльності.

Наразі особливої ваги набуває завдання визначення шляхів включення студентів вищої школи у позанавчальну виховну діяльність та забезпечення ефективних педагогічних умов, що впливають на їх соціальне виховання. Необхідність постановки даного питання диктується положеннями Закону України «Про вищу освіту» (2019 р.), Закону України «Про освіту» (2017 р.), Концепції національного виховання (2009 р.) та Концепції національно-патріотичного виховання молоді (2015 р.).

Незаперечним є положення автора дисертації про те, що вимоги відображені у державних документах, потребують від випускників гуманітарних спеціальностей глибоких знань з теорії соціального виховання, методики виховання, володіння багатогранними формами позанавчальної виховної діяльності та методиками застосування різних

видів мистецтва як конкретного механізму соціально-виховного впливу на студентів.

Авторка дисертації Лю Сюнь цілком справедливо заявляє, що на увагу заслуговують дослідження проблеми соціального виховання студентів, які ґрунтуються на засадах особистісно-орієнтованого навчання і виховання: І. Беха, Є. Бондаревської, І. Кона, В. Лозової, А. Мудрика, О. Середюка та ін.; наукові розробки з питань соціального виховання, соціального становлення особистості студента в умовах вищої освіти, зокрема: М. Бердяєва, А. Бойко, Р. Вайноли, О. Вешневського, В. Іови, А. Капської, Т. Логвиновської, М. Лукашевича та ін.; змістова та структурна характеристика позанавчальної виховної діяльності студентів у вищій школі, у соціально-виховному середовищі, які ґрунтовно розглядаються у працях С. Алексєєвої, В. Березіної, Ю. Боловацької, В. Драченко, Т. Козирєвої, Л. Москальової та ін. Питання соціального виховання студентів у позанавчальній діяльності знайшло своє відображення у працях вчених-педагогів, зокрема: М. Білобородова, Т. Бондаренко, Т. Бурцевої, М. Гавриленко, О. Гладковської, Т. Логвиновської, Т. Ромм та ін.

Підтримуємо позицію дисертантки, що можливості та пріоритетні вектори позанавчальної виховної діяльності студентів успішно досліджували вітчизняні і зарубіжні науковці, у працях яких актуалізовано висвітлення проблеми соціального виховання шляхом включення студентів у різні види виховної діяльності: філософи (В. Бітаєв, Д. Журавльов, Г. Лола, А. Пригорницька, І. Рижова та ін.); соціологи (Л. Борисова, О. Генісаретський, О. Семашко та ін.); психологи (О. Авраменко, Г. Андрєєва, Т. Балланд, С. Леонова, С. Поляков, Т. Щириця та ін.). При цьому проблему соціального виховання дітей і молоді окремі вчені розкривали саме через призму використання мистецтва (О. Васіна, В. Даниленко, С. Зінченко, В. Косів, Ю. Легенький, О. Максименко, О. Сухомлинський, В. Прусак та ін.).

Варто взяти до уваги, і дисертантка Лю Сюнь переконливо заявляє, що питання використання дизайнерської діяльності знайшли відображення в теоретичних положеннях окремих дисертаційних праць у контексті позанавчального виховання (Є. Асланова, О. Гурко, Н. Дерев'яно, Т. Журавська, О. Кардаш, Т. Мала, Є. Фандеева та ін.).

Переконливою є позиція авторки дисертації, що попри наявності певної теоретичної бази для застосування засобів дизайнерської діяльності у соціально-виховному процесі закладів вищої освіти, реальна практика засвідчує, що не всі студенти, які оволодівають різними видами мистецтв, здатні реалізувати себе і в соціально-виховній сфері. Наразі в наукових працях досить побіжно відображено поєднання мистецтва дизайну і змісту виховної роботи, зокрема соціального виховання студентів університету.

Поділяємо ствердження Лю Сюнь про те, що проблема соціального виховання студентів засобами дизайнерської діяльності в умовах саме позанавчальної діяльності актуалізується також наявністю низки суперечностей між: соціальним запитом на необхідність оновлення змісту і методів соціального виховання студентів університету та відсутністю теоретичної бази для використання засобів дизайнерської діяльності у виховному процесі університету; між об'єктивно високим соціально-виховним потенціалом дизайнерської діяльності і недостатнім практичним рівнем її використання у соціальному вихованні студентів університету; між орієнтацією закладів вищої освіти на підготовку конкурентноздатних, соціально активних, творчо мислячих майбутніх фахівців і формалізацією науково-методичних засад та реальним забезпеченням процесу соціального виховання.

Відтак, необхідність подолання визначених суперечностей, об'єктивна суспільна значущість оновлення змісту і методів соціального виховання студентів сучасних закладів вищої освіти та недостатній рівень практичного вирішення даної проблеми в системі позанавчальної роботи, зокрема, сучасного університету зумовили вибір дисертанткою Лю Сюнь

теми дисертаційного дослідження: *«Соціальне виховання студентів університету засобами дизайнерської діяльності»*. Дисертаційне дослідження виконано згідно з планом наукової роботи Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова в межах комплексної теми кафедри соціальної педагогіки: *«Психолого-педагогічні основи підготовки студентів до соціально-педагогічної діяльності»*. Тему дисертації затверджено Вченою радою Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (протокол №5 від 26 січня 2017 року).

Логічно узгодженим є понятійний апарат дисертації. *Об'єкт дослідження* – соціальне виховання студентів університету в позанавчальній діяльності. *Предмет дослідження* – змістове забезпечення, форми, методи та педагогічні умови соціального виховання студентів університету засобами дизайнерської діяльності. *Мета дослідження* – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність змістового і методичного забезпечення процесу соціального виховання студентів засобами дизайнерської діяльності. Достатньо коректно і відповідно до мети окреслено завдання дослідження.

Не викликає сумніву використаний *комплекс методів*: *теоретичні* – системний аналіз і класифікація наукових підходів та концепцій (з метою змістової характеристики понятійного апарату); *моделювання*, що дозволило окреслити алгоритм розгортання процесу соціального виховання студентів у позанавчальній діяльності; *емпіричні* – обсерваційні, бесіда, інтерв'ю, анкетування, тестування, аналіз пап'єрних соціально-виховної діяльності з метою виявлення розуміння і ставлення студентів до соціально-виховної роботи та до дизайнерської діяльності; *експериментальні* – педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний і контрольний) з метою проектування етапів і змісту дослідження; *методи обробки даних* – кількісний і якісний аналіз з метою виявлення динаміки рівнів соціальної вихованості.

Незаперечно переконливою видається наукова новизна отриманих результатів, яка полягає в тому, що в роботі: *вперше: розкрито зміст, напрями і функції* (ціннісно-орієнтовна, комунікативна, актуалізуючи і соціально-виховна) соціального виховання студентів засобами дизайнерської діяльності в умовах позанавчальної роботи; *обґрунтовано і визначено* поняття «дизайнерська діяльність» як педагогічний феномен у структурі виховання студентів; *теоретично обґрунтовано алгоритм* соціального виховання студентів засобами дизайнерської діяльності та окреслено домінуючі етапи: а) усвідомлення необхідних знань і умінь соціально-виховної роботи; б) активізація інтересу до вибору форм і напрямів позанавчальної діяльності; в) включення студентів в активну і самостійну соціально-виховну діяльність з використанням мистецтва дизайну соціального виховання студентів; *виявлено критерії* (цілеспрямованість, ініціативність, комунікативний потенціал, соціальна відповідальність, соціальний досвід) та визначено показники і рівні (високий, середній, низький) соціальної вихованості студентів за кожним із критеріїв; *уточнено* наукове тлумачення суті поняття «дизайнерське мистецтво» як засобу педагогічного впливу на соціальне виховання студентів університету; *подальшого розвитку* набули змістове і методичне наповнення етапів соціального виховання студентів у структурі позанавчальної діяльності; функції соціального виховання студентів.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що вперше впроваджено у практику університету і перевірено ефективність дії алгоритму соціального виховання студентів в умовах позанавчальної діяльності; розроблено й апробовано методичні рекомендації «Соціальне виховання студентів університету засобами дизайнерської діяльності» (включено програму, зміст факультативу та групові форми соціально-виховної роботи зі студентами з використанням дизайн-мистецтва). Матеріали дослідження можуть бути використані для подальшого вдосконалення організації виховної роботи в закладах освіти різного

освітнього рівня. Окремі теоретичні положення дослідження можуть бути використанні при розробці лекційних модулів до дисциплін «Філософія дизайну», «Історія соціального виховання», «Методика соціально-виховної роботи», «Методика соціально-виховної роботи в закладах оздоровлення та відпочинку», «Художньо-прикладне мистецтво» тощо.

Достатньо переконливим і незаперечно ефективним є запропонований дисертанткою Лю Сюнь алгоритм соціального виховання студентів в умовах позанавчальної дизайнерської діяльності, а саме: етапи, зміст, форми і методи. Експериментальна перевірка змістових та структурних складових алгоритму засвідчили позитивну динаміку рівнів соціальної вихованості студентів відповідно до заявлених у дисертації критерії та показників.

Автор дисертації Лю Сюнь коректно заявляє, що отримані результати не вичерпують усіх проблем, пов'язаних з соціальним вихованням студентів університету в позанавчальній діяльності. *До перспективних напрямів* вивчення порушеної проблеми Лю Сюнь віднесла: формування готовності студентів до соціально-виховної роботи з учнями загальних навчальних закладів, дитячих центрів з використанням засобів мистецтва; розробка й апробація інноваційних технологій соціально-виховного впливу на студентів з використанням різних видів мистецтва; використання дизайн-мистецтва як педагогічного чинника національного виховання студентської молоді; розвиток національних традицій і соціальне виховання студентів; етновиховання студентів засобами художньо-прикладної діяльності тощо. Безсумнівну означене вище є незаперечно цікавим для подальших наукових розвідок.

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Лю Сюнь на тему «Соціальне виховання студентів університету засобами дизайнерської діяльності», вважаємо за необхідне висловити ряд пропозицій та побажань.

1. Вважаємо, що більш доцільним було б розміщення теоретичного, експериментального та практичного матеріалів дисертації у трьох

розділах, що дало б змогу більш логічно розмежувати безпосередньо теоретичний, експериментальний та практичний аспекти виконаного дослідження.

2. Доцільним, на наш погляд, було б більш розширене висвітлення у першому розділі дисертації інформації щодо теоретичного аналізу проблеми дисертації у наукових джерелах.
3. Вартувало б більш досконало і ґрунтовно подати теорію та практику сучасної дизайнерської діяльності у системі соціального виховання в університеті, стосовно до специфіки та особливостей.
4. Враховуючи те, що основним суб'єктом наукових пошуків є студенти університету, доцільним було б чітке та диференційоване використання понять і термінів безпосередньо щодо соціального виховання в сучасному університеті засобами дизайнерського мистецтва.
5. Діагностичний комплекс, який використано у дослідженні, в цілому є достатньо переконливим, проте вартувало б виокремити специфіку та особливості використання ряду діагностичного інструментарію стосовно безпосередньо дизайнерського мистецтва.
6. Автор дослідження не завжди демонструє глибину інтерпретації отриманих наукових фактів, що спричиняє частково втрату цілісності проведеного дослідження.
7. Виконане дисертаційне дослідження має певні стилістичні огріхи.

Проте, зауваження, що висловлені є предметом дискусії і не зменшують наукової новизни, теоретичної й практичної значущості роботи, що рецензується. Дисертація є завершеною працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, заслуговує достатньо високої оцінки, як самостійно виконане наукове дослідження, що є суттєвим науковим внеском в теорію і практику виховання. Висновки,

сформульовані автором, відповідають характеру поставлених завдань. Дисертаційне дослідження відповідає порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 167 від 6 березня 2019 року та вимогам до оформлення дисертації (Наказ №40 від 12.01.2017 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019, які висуваються до дисертацій).

Таким чином, вище означене дає підстави вважати, що дослідження «Соціальне виховання студентів університету засобами дизайнерської діяльності» за параметрами актуальності та практичної спрямованості, завершеності і самостійності заслуговує на достатню високу оцінку дослідницької роботи, а її автор Лю Сюнь на підтримку та присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 – освітні, педагогічні науки (13.00.07 – теорія і методика виховання).

Офіційний опонент

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціальної реабілітації та соціальної педагогіки
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Н.М. Чернуха

